

KONFERENCIA-BESZÁMOLÓ

CSERVENKA FERDINÁND – FARKAS TIBOR

*1956 – a vidék forradalma
Történelmi konferencia Törtelen*

A református és a katolikus egyetem egykori diákjaiból álló Történelmi Ismeretterjesztő Társulat Egyesület (TITE) szervezésében került megrendezésre az első valóban vidéki, egy Pest megyei faluban, Törtelen (a Déryné Múvelődési Központban) tartott 1956-os konferencia, melyet Varga László országgyűlési képviselő beszéde, valamint Godó János polgármester köszöntője nyitott meg.

A konferencia alap gondolata az volt, hogy ötvözzük Berényi István professzornak (a Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutatóintézet egykori elnökének) a „Tér és történelem” elképzelését M. Kiss Sándor professzornak (a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán a Történettudományi Intézet vezetőjének) a „mezítlábas forradalom” gondolatával – hangoztatta a TITE elnöke bevezetőjében.

A konferencia szekciói ezért az „események színtereitől” a „megtorlás terein” keresztül egészen a „virtuális térig”, azaz a sajtóig járták körbe az 1956-os eseményeket.

Az első szekció címe „Az események színterei” volt, ezen belül kitűnő előadást tartott Vágó Sándor helytörténeti kutató a történelmi forradalmi történésekről. A bolsevik mitológiában felszabadulásnak nevezett szovjet megszállás¹ kezdete óta egyre nagyobb súllyal nehezült a község népére a fokozatosan kiépülő diktatúra elnyomása. A korábbi szakirodalomnak mondott pártirodalomban² természetesen a termelés beindításáról, a reakciók és kulákok elleni fellépésről olvashatunk, de ahogy azt Vágó Sándor történelmi példákon keresztül is igazolta előadásában, a valódi cél az önállóan gazdálkodó parasztság felszámolása, és téveszékbe történő kényszerítése volt, annak dacára, hogy Sztálin hazai, pártba tömörült hívei, a kommunisták a Nemzeti Parasztpárt programját elbitorolva a földosztást, mint népszerűséget biztosító intézkedést, maguk igyekeztek végrehajtani.³ Törtelen a helyi hatalom bitorlóit még Jézust is befalazták, szó szerint, mivel valóban falat emeltek az iskola e szobrot rejtő falfülkéje elé. A forradalmi események forгатókönyve hasonló volt az egyes településeken: „tüntetés, beszédek, majd a diktatúra jelképeinek (Sztálin képek, vörös csillagok, szov-

¹ M. KISS SÁNDOR, „... a vezér nélküli felkelőknek ez a csodálatos látványja ...” – 1956. In: *A vidék forradalma – 1956*, szerk. Gaganetz P. – Galambos I., TITE, Budapest, 2012, 12.

² GALAMBOS ISTVÁN, *Adalékok az 1956-os forradalom és szabadságharc várpalotai történéseiből*. Szakdolgozat, PPKE BTK, Piliscsaba 2010. 14.

³ GALAMBOS ISTVÁN, *A Nemzeti, valamint a Földigénylő Bizottságok szerepe a demokrácia álarcát öltő proletárdiktatúra kiépítésében Keszthelyen*. In: *Orpheus Noster* 4/2 (2012), Budapest.

jet emlékművek) megsemmisítése, a nemzeti jelképek tiszteletének helyreállítása, a káder-anyag utáni kutatás, a forradalmi bizottság megalakulása, amely átvette a hatalmat a helyi tanácstól, majd a nemzetőrség létrehozása a közbiztonság fenntartása érdekében.⁴ Ez a forgatókönyv érvényesült Törtelen is, de az események természetesen a korábban befalazott Jézus szobor kiszabadításával kezdődtek. A faluban ugyan nem voltak fegyveres összecsapások, ám a község népe mégis tevékenyen részt vett a forradalomban: teherautón élelmiszert küldtek a fővárosba. Az élelmiszer kiosztásáról készült fénykép került központi helyre a konferencia meghívóján is.

A következő előadó – Gulyás Zoltán történész, helytörténet-kutató, a ceglédi Kossuth Lajos Gimnázium igazgatója – a gimnázium és tanulóinak 56-os szerepéről beszélt megkapóan. A fővárosi diáksághoz hasonlóan az iskola tanulói is csatlakoztak a forradalomhoz, és számosan közülük tevékeny részt vállaltak a ceglédi eseményekben. A ceglédi gimnázium tanulói a forradalom 50. évfordulója alkalmából éppen Gulyás Zoltán vezetésével visszaemlékezéseket gyűjtöttek a ceglédi '56-os történekekről, így a hallgatóság számos példaértékű történetet ismerhetett meg.

A szekció további részében Székely Gábor helytörténész némi – érzésünk szerint bátran elhagyható – országos kitekintést követően a kiskunsági eseményekkel foglalkozott, míg dr. Böör László nyugalmazott főlevéltáros – akinek már több kötete jelent meg a Pest megyei eseményekről – egy értelmiségi sorsán keresztül mutatta be a Kádár-rezsim valódi arcát. Kozma Csaba és Egri Sándor előadásaikkal a szolnoki eseményekbe engedtek bepillantást, nem ritkán olyan kérdéseket vetve fel (Kádár ott volt-e Szolnokon 1956. november 4-én; honnan hangozhatott el a munkás-parasztinak és kormánynak mondott szovjet megbízottak nevében tett rádiószózata), amelyeket a szakirodalom már tisztázott.⁵

A második szekció „A megtorlás terei” címet viselte, ezen belül az első előadást Farkas Tibor történész tartotta a kecskeméti bíróperekről, bizonyítva, hogy a megtorlás fontos eszközei voltak a bírósági eljárások is. Előadásában kitért arra is, milyen római jogelvek sérültek az eljárások során és Kahler Friggyessel⁶, Zinner Tiborral egybehangzóan levéltári forrásokkal igazolta, hogy a kádári bíróságok még a saját, törvénynek mondott kötetbe foglalt eljárásjogi szabályait sem tartották tiszteletben. (A BHÖ, a hatályos anyagi büntetőjogi szabályok hivatalos összeállítását nem az egyébként már demokratikusnak a legnagyobb jóindulattal sem tekinthető országgyűlés fogadta el, hanem miniszteri rendeletként jelent meg.) A munkatáborok világát a csolnoki munkatábor példáján keresztül Marschal Adrienn doktoranda mutatta

.....
⁴ GALAMBOS 2010. 8.

⁵ WIRTH GÁBOR, *A szolnoki Damjanich Rádió az 1956-os forradalomban*. Piliscsaba 2002, szakdolgozat; HORVÁTH MIKLÓS, *1956 hadikronikája*. Akadémiai Kiadó, Budapest 2003.

⁶ KAHLER FRIGYES 1993. *Jogbalál Magyarországon 1945-1989*. Zrínyi, Budapest; ZINNER TIBOR, *Az igazságszolgáltatás irányítása és az 1956-1963 közötti büntető igazságszolgáltatás*. In. Sortüzek, megtorlás, menekülés 1956-1957. III. jelentés. Szerk. Kahler Frigyes, Antológia Kiadó, Lakitelek 1996.

be, előadásában olyan egyedülálló forrásokat is bemutatva, mint a tábor pártbizottsági üléseinek fennmaradt jegyzőkönyvei.

A harmadik szekció előadás, *A régi és új társadalom metszéspontján* célja az volt, hogy az eseményeket tágabb összefüggések keretében mutassa be. M. Kiss Sándor professzor⁷ kezdte a szekciót. Lebilincselő előadásában nemcsak a „mezítlábas forradalom” eszméjét ismerhettük meg, hanem az 1956-os történések előzményeit, alakító tényezőit és utóéletét is. Előadásában az ’56-os események három fő gyökerét nevezte meg: a diktatúra azon törekvését, hogy kiszakítsa az ország népét a magyarságnak ezer éve eszmei keretet adó keresztény hagyományrendszerből; a magántulajdon, valamint az azt jelképező, önállóan gazdálkodó parasztság és polgári réteg megsemmisítését; a nemzeti függetlenség utáni vágyat, ami a megmozdulásokat szabadságharcá tette.

Az őt követő dr. Horváth Miklós szintén a PPKE BTK egyetemi tanára, 1956 hadikronikájának megírója, akinek nemrégien jelent meg Kovács Vilmosmal közösen írt könyve *Hadsereg és fegyverek 1956*⁸ címmel. Horváth Miklós érdekes előadása az eseményeket mint háborút mutatta be, kitért a szovjet csapatok elhelyezkedésére, felszereltségére, valamint a magyar katonai alakulatok ütőképességére és az eseményekben játszott szerepére. Éhmann Gábor doktorandusz a második proletárdiktatúra második leghosszabb börtönbüntetését elszenvető katonáról (a későbbi papról), Tabódy Istvánról beszélt, aki, bár nem egyedül, de példaképként magaslik ki a korszak személyiségei közül.⁹

Az utolsó szekció (*A forradalom a virtuális térben*) első előadását Galambos István doktorandusz tartotta, felvázolva az 1956-os sajtó helyzetét és szerepét. A Felvidékről érkezett Cservenka Ferdinánd egy szinte még feltáratlan területet, az 1956-os események csehszlovákiai visszhangját dolgozta fel lendületes előadásában.

A rendezvény – amelyet a Szabadságharcosokért Közalapítvány és a Törtel Jobbításáért Alapítvány is támogatott – kétségkívül hozzájárult ahhoz, hogy a község méltó módon emlékezzen meg a forradalom 55. évfordulójáról.

.....
⁷ M. KISS SÁNDOR a katolikus egyetem intézetvezető egyetemi tanára, a Kahler Frigyes vezette egykori Történelmi Tényfeltáró Bizottság tagja, számos 56-os témájú munka (*Kinek a forradalma?; A csalogány elszállt; Utak 56-boz, Utak 56 után; Közéletések 1956, Magyarország sortragédiái*) szerzője, illetve társszerzője.

⁸ KOVÁCS VILMOS – HORVÁTH MIKLÓS, *Hadsereg és fegyverek 1956*, Zrínyi, Budapest 2012.

⁹ ÉHMANN GÁBOR, *A buszárból lett pap – Tabódy István az ’56-os események forgatagában*. In: *A vidék forradalma – 1956*, szerk. GAGANETZ P. – GALAMBOS I., TITE, Budapest, 2012, 67-80.

Formai kéréseink szerzőinkhez

A szöveget word-formátumban, rtf-kiterjesztésben kérjük elektronikus úton megküldeni a következő címre: <orpheusnoster@googlegroups.com>. Általában maximum 1 szerzői ív (40.000 leütés szóközökkel, jegyzetekkel, bibliográfiával együtt) terjedelmű cikket várunk, de ennél jelentősen rövidebb cikk közlését is szívesen vállaljuk. Recenziók esetében a várt terjedelem körülbelül 5-10.000 leütés.

A főszövegben használt alapbetűtípus 12 pontos Times New Roman legyen, a lábjegyzetben 10 pontos Times New Roman. Ha a szöveg különleges fontkészséget is igényel, kérjük csatolni a fontkészséget, valamint a cikket pdf-formátumban is. A főszöveget sorkizártan, másfeles sortávolsággal, a bekezdések elején behúzás nélkül kérjük; a lábjegyzetet sorkizártan, szimpla sortávval.

Hivatkozásokat lábjegyzetben és nem végjegyzetben kérünk. Külön irodalomjegyzék, bibliográfia a tanulmány végén nem feltétlenül szükséges, de szívesen vesszük, különösen, ha egy szerzőtől több művet is idéznek, és az i.m.-mel való hivatkozás zavart okozhatna. Ilyen esetben javasoljuk a jegyzetekben a szerző és évszám alapján történő rövid hivatkozást. Ha nincs külön irodalomjegyzék, az első alkalommal való idézést teljes formában kérjük, utána pedig i.m., illetve i.h. formában. Kereszthivatkozások ne legyenek. Folyóiratcikk, könyvfejezet címét idézőjelek között, normál betűvel kérjük, folyóirat, könyv címét dőlt betűvel.

Minden esetben pontos irodalmi hivatkozást kérünk (megjelölve a kezdő és záró oldalszámot, tehát nem 230sq. formában). Kérjük, az oldalszámot csak abban az esetben egyértelműsítsék p. (pp.) betűvel, ha az idézett mű jellegéből (katalógus, képkötet) következően egyébként nem volna világos, hogy oldalszámról van szó. Internetes hivatkozások esetén kérjük ellenőrizni, hogy az idézett oldal elérhető-e még, és kérjük a hivatkozás, illetve az ellenőrzés dátumát is feltüntetni.

Kérjük, klasszikus auktorok idézésénél ne alkalmazzanak kiskapitálist. Az auktorok nevét és műveik címét lehet a szakmában bevett rövidítésekkel külön magyarázat nélkül alkalmazni. Tudományos közéletünkben kevésbé ismert folyóiratok, sorozatok, kézikönyvek nevét vagy ne rövidítve írják, vagy az irodalomjegyzék végéhez csatoljanak rövidítésjegyzéket is.

Az idegen nyelvű, latin betűs kifejezéseket és idézeteket kérjük dőlt betűvel szedni, a görög, héber, kopt és szír idézeteket a megfelelő betűvel (más nyelvű szövegeket is szívesen látunk eredeti írásmóddal). Kérjük, hogy ne külön görög, héber stb. betűkészletet használjanak, hanem unicode betűket (ha egyes ékezetes betűket az alapbetűtípussal nem tudnak létrehozni, Palatino Linotype betűt ajánlunk).

A görög neveket a szerző szándéka szerint tudományos vagy magyaros átírásban, egy cikken belül következetesen kérjük. Kérjük, görög neveket – latin auktor idézését kivéve – ne írjanak át latinosan (pl. Achilles, Homerus).

Képek esetén a képaláírásokat a szöveg legvégén beszámozva kérjük megadni. A képeket ne ágyazzák be a dokumentumba, hanem külön képfájlban, a lehető leg-

nagyobb méretben és felbontásban (tehát min. 1000x1000 pixel) küldjék, és a szövegben jelöljék meg, hová szerkesszük be a képet.

A tanulmányokhoz kérünk körülbelül 15 soros angol, német, francia, olasz vagy latin nyelvű rezümét a cikkel közös fájlban, a szöveg végén. Kérjük, hogy szerzőink nevük mellett adják meg a következő információkat: születési év, tudományos fokozat, a tudományág, melynek művelőjeként a „Számunk szerzői” rovatban szeretnék magukat azonosítani, oktatási-kutatási hely. Recenziók esetében a recenzeált mű minden könyvészeti adatát kérjük a cikk címében, illetve alcímében megadni.

A korrektúrát a Word Eszközök menüjének Változások követése gombja alatt Módosítások elfogadása vagy elvetése lehetőségnél, Elfogadja, illetve Elveti gombokkal az adott helyen jelezve kérjük vissza.

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK TARTALMÁBÓL

Újkor és legújabb kor

F. ROMHÁNYI Beatrix: *A só mint alamizsna a késő középkorban*

UHRMAN Iván: *Görög császárnak leánya? Szent Imre feleségéről (?)*

GÁLFFY László: *Vadászat, erdőhasználat és város Anjouban. Megjegyzések Valois Károly egy 1321-ben Angers-nak adott oklevele kapcsán*